СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО МУЛЬТИПЛІКАТОРА НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Шмагун Ірина Олексіївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:
Заїчко Ірина Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

В сучасних умовах розвитку економіки України особливоїважливості набуває дослідження механізмів грошово-кредитного регулювання, зокрема грошово-кредитного мультиплікатора. Ефективне управління монетарною політикою є ключовим фактором економічної стабільності держави, особливо в умовах воєнного стану та макроекономічних викликів.

Умови воєнного стану створюють значні виклики для ефективного функціонування грошово-кредитної політики, що потребує адаптації інструментів регулювання до нової реальної економіки[1]. Постійна трансформація грошово-кредитного ринку України та необхідність модернізації його підходів до регулювання зумовлюють значимість аналізу сутності та ролі грошово-кредитного мультиплікатора. Цей показник не лише характеризує ефективність функціонування банківської системи, але й впливає на формування грошової маси, кредитну активність банків та загальний економічний розвиток держави.Особливої уваги потребує проблема спадаючої динаміки грошово-кредитного мультиплікатора у 2024 році, що вимагає детального аналізу причин цього прояву та розробки ефективних заходів для стабілізації. Успішне рішення цієї проблеми є важливим для оптимізації монетарної політики, підвищення ефективності банківської системи та забезпечення стабільного економічного зростання.

Законодавство України встановлює, що зміна обсягу грошей в обігу можлива лише за умови належного функціонування банківської системи. Це здійснюється через емісію, яку реалізують Національний банк України (НБУ) та комерційні банки для забезпечення кредитування реальних товарних потоків. У цьому процесі НБУ випускає як готівкові, так і безготівкові кошти, що надходять в банківську систему. У свою чергу банки, здійснюючидепозитно-кредитні операції, формують безготівкові грошові витрати, застосовуючи механізм грошово-кредитного мультиплікатора.

Грошово-кредитний мультиплікатор – це коефіцієнт, який відображає рівень збільшення (або зменшення) надлишкових резервів банківської системи внаслідок процесу створення нових банківських депозитів (безготівкових грошей). Цей процес здійснюється через кредитування клієнтів банками на основі додаткових (вільних) резервів, що надходять до банків із зовнішніх

джерел і є ключовим у формуванні банківських депозитів, що забезпечує розширення кредитного потенціалу банківської системи[2,с. 109].

Процес створення нових безготівкових грошей можна описати наступним чином. Комерційні банки, приймаючи різноманітні депозити на свої поточні рахунки, зобов'язуються повернути ці кошти клієнтам у встановлені терміни та виплачувати відповідні відсотки. Однак частина загальних резервів, наприклад, 10%, має бути збережена в центральному банку в якості обов'язкових резервів.

Обов’язкові резерви є одним з традиційних інструментів грошово-кредитної політики, який використовується Національним банком України для регулювання діяльності банківської системи. Національний банк встановлює, який відсоток від обсягу залучених депозитів та інших зобов'язань банки мають резервувати на своїх кореспондентських рахунках у НБУ. Величина обов'язкових резервів вказує на те, наскільки ефективно банки можуть використовувати надлишкові резерви для створення нових депозитів. Зміна нормативів резервування сприяє посиленню мультиплікативного ефектута підвищується кредитний потенціал банківської системи. Коли банки надають кредит підприємствам, вони перетворюють пасивні кошти на активну грошову масу. При цьому, банк відкриває рахунок, з якого позичальник може виписувати чеки для розрахунків з кредиторами. Ці чеки переходять до інших банків, що збільшує їхній депозитний потенціал і розширює можливості для подальшого кредитування. Таким чином, депозитні суми, які циркулюють через міжбанківські операції, сприяють зростанню загальної грошової маси, активізуючи економічну діяльність та створюючи основу для ефективної монетарної політики.

Дослідження показують, що тривалість дії грошового мультиплікатора тим більше, чим більшою є частка безготівкових грошей у структурі грошової маси. Зниження обсягу готівки в обігу та зменшення нормативів резервування депозитів посилюють мультиплікативний ефект [3, с. 87].

Наспіввідношення між готівкою та безготівковими грошима впливає ряд факторів, а саме зокрема:

- рівень доходів населення;
- ступінь довіри до банківських установ;
- очікувана норма доходу за депозитами;
- рівень інфляції;
- масштаби та вплив тіньового сектору економіки [4, с. 443].

Аналіз динаміки грошово-кредитного мультиплікатора протягом 2021 - 2024 років вказує на значне зниження його рівня в 2024 році (рис. 1). Основним фактором цієї тенденції стала складна економічна ситуація, спричинена воєнним станом, яка створила підвищені ризики для банківської системи. Це в своєю чергу призводить до зменшення депозитної бази та обмеження кредитування. До додаткових причин зниження рівня грошово-кредитного мультиплікатора можна віднести жорстку монетарну політику Національного банку України (НБУ), яка характеризується підвищеними

нормативами обов'язкового резервування, а також загальну макроекономічну нестабільність. *Остання проявляється через:*

- високу інфляцію
- нестабільний курс валют
- значне скорочення економічної активності.

Рис. 1. Динаміка грошово-кредитного мультиплікатора 2021-2024 роках

Джерело: [5]

Детальний аналіз динаміки грошово-кредитного мультиплікатора у 2024 році показує, що його рівень продемонструє відносну стабільність у першій половині року, хоча він залишився нижчим порівняно з попередніми періодами. Однак у другій половині року зниження стало більш вираженим, що можна пов'язати із посиленням монетарних обмежень НБУ та подальшим ускладненням макроекономічних умов. Ці фактори значно впливають на ефективність банківської системи та створюють додатковий тиск на неї, зменшуючи здатність генерувати нові депозити та розширювати кредитування економіки. Роль монетарної політики та банківського сектора є визначальною у збереженні фінансової стабільності та забезпеченні сталого функціонування економіки в умовах сучасних викликів[6].

Таким чином, динаміка грошово-кредитного мультиплікатора у 2024 році демонструє загальну негативну тенденцію, яка потребує глибшого аналізу для формування ефективних заходів стабілізації. Актуальні дослідження також підкреслюють зацікавленість адаптації грошово-кредитної політики України до умов воєнного стану, враховуючи необхідність мінімізації впливу макроекономічної нестабільності[7, с. 90]. Динаміка мультиплікатора підтверджує потребу в адаптації монетарної політики, що дозволяє мінімізувати макроекономічні ризики та забезпечити стабільне функціонування банківського сектора. Тому, особливу увагу слід приділити впливу зовнішніх макроекономічних умов рівню резервування та змін у структурі грошової маси.

Проведене дослідження грошово-кредитного мультиплікатора дозволило виявити ключові фактори впливу на його динаміку та сформувати комплекс рекомендацій щодо стабілізації ситуації. Для подолання поточної негативної тенденції необхідно впровадити низку заходів монетарного регулювання.Передусім слід зауважити, що використання обов'язкового резервуванняоптимізує рівеньгрошово-кредитного мультиплікатора та сприятиме посиленню мультиплікативного ефекту в банківській системі. Також важливим кроком в цьому напрямку буде стимулювання розвитку безготівкових розрахунків, завдяки збільшенню їх частки в структурі грошової маси, що звісноподовжить дію мультиплікатора.

Також слід приділити увагу підвищенню довіри до банківської системи через забезпечення конкурентних депозитних ставок, зниження ризиків для вкладників та стабілізацію рівня інфляції.Додатковим заходом стабілізації грошово-кредитного мультиплікатора може стати активізація міжбанківських операцій, яка дозволить забезпечити ефективніший рух депозитних коштів тасприятиме збільшенню загальної грошової маси.Роль монетарної політики та банківського сектору в антикризовому управлінні є визначальною для стабільності фінансової системи України.

Актуальні дослідження підкреслюють потребу врахування умов воєнного стану при розробці заходів монетарного регулювання. Це особливо стосується мінімізації впливу інфляції та нестабільного валютного курсу на економіку країни. Вважаємо, що реалізація запропонованих заходів сприятиме стабілізації грошово-кредитного мультиплікатора та підвищенню ефективності монетарної політики, що матиме позитивний вплив на економічну систему країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Заїчко І. В. Особливості та основні напрямки грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* 2023. №4. URL: https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/95

2. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник. Харків. 2020. 191 с.

3. Гроші та кредит : навч. посіб. : конспект лекцій з навч. дисципліни. Київ, 2018. 108 с.

4. Божко А.В. Рівень грошово-кредитної мультиплікації в Україні. URL:https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/5850/1/441-444.pdf

5. Національний банк України. Нормативно-правова база щодо обов'язкових резервів. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/money-market/reserve-requirements-chart

6. Заїчко І. В., Мигович Т.В., Криховецька З. М. Роль монетарної політики та банківського сектору в системі антикризового фінансового управління. *Економіка та суспільство.* 2024. № 59. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3375/3302

7. Заїчко І. В., Федина В. В. Грошово-кредитна політика України в умовах воєнного стану. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти:* матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20

жовтня 2023 р.).Київ, «Інформаційно-аналітичне агентство», 2023. С. 89-91. URL:http://surl.li/umwhx

ЗАСТОСУВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІЖЕННЯ ПІД ЧАС АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Шульга Світлана Володимирівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Забезпечення якості аудиторських звітів здійснюється через впровадження в управління суб'єктів аудиторської діяльності (надалі – САД) новітнього Міжнародного стандарту управління якістю 1 «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг» (надалі – МСУЯ1), Міжнародного стандарту управління якістю 2 «Перевірки якості завдання» (надалі – МСУЯ2), переглянутого Міжнародного стандарту аудиту 220 «Управління якістю аудиту фінансової звітності» (надалі – МСА). [1] Це вимагає застосування методичного і процедурного забезпечення аудиту фінансової звітності. Тому, перед САД все частіше постає питання – чи важливо аудиторам мати навички роботи з статистичними методами дослідження? Відповідь є однозначно: «Так», що ґрунтовно доводять контролери якості Органу суспільного нагляду за аудиторською дальністю та Комітету з контролю якості Аудиторської палати України. Серед значущих недоліків виконання завдань з аудиту у 2023 році контролери виділять ті, що стосуються: планування аудиту, визначення стратегії, рівнів суттєвості, тестування залишків на початок періоду, заходів контролю, аналітичних процедур по суті, інших процедури по суті стосовно відібраних суттєвих статей, облікових оцінок, аудиторської вибірки, судових справ та претензій, використання роботи експерта, оцінки послуги, що надаються сторонньою організацією клієнту САД, письмових запевнень, повідомлення інформації тим, кого наділено найвищими управлінськими повноваженнями, щодо безперервності діяльності, зовнішніх підтверджень, процедур інвентаризації, подання фінансової звітності та розкриття інформації, визнання доходів, але не вичерпно. [2] Під час зовнішніх перевірок контролерами не знайдено доказів щодо виконання тих чи інших процедур. Тому аудитор має з'ясувати що є метод дослідження і що представляє собою така дефініція, як процедура. Процедура – взаємопов'язана (офіційно встановлена) послідовність (порядок, алгоритм) дій, діяльності. Метод, в свою чергу – сукупність прийомів, способів, засобів, дій, необхідні для досягнення мети, розв'язання задачі. Отже, метод можна визначити, як спосіб пізнання для досягнення результату.